

Sygn. akt I UK 396/19

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania R. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o umorzenie należności z tytułu nieopłaconych składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 listopada 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 maja 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 9 maja 2019 r., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w B. z 1 grudnia 2015 r. i oddalił odwołanie R. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z 24 czerwca 2015 r. odmawiającej umorzenia jego należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz P. z uwagi na posiadane zaległości w opłacaniu składek bieżących.

Sąd Okręgowy wyrokiem z 1 grudnia 2015 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że umorzył należności składkowe na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz P. za okresy i w kwotach wyszczególnionych w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, że R. P. złożył 21 stycznia 2013 r. wniosek o umorzenie zadłużenia z tytułu nieopłaconych w terminie składek na podstawie

przepisów ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r., poz. 1551, dalej jako: ustawa abolicyjna). Decyzją z 28 marca 2014 r. organ rentowy określił zasady umorzenia, rozliczając konto płatnika na 21 stycznia 2013 r. W decyzji tej organ rentowy określił okres i wysokość składek podlegających umorzeniu z tytułu prowadzonej przez ubezpieczonego działalności gospodarczej, zastrzegł też, że warunkiem umorzenia jest wpłata należności niepodlegających umorzeniu, które należy uregulować w terminie do 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji, wraz z odsetkami. Integralną częścią tej decyzji był załącznik, określający wysokość składek podlegających spłacie w terminie 12 miesięcy oraz okresy, za które składki te są należne. Opisywana decyzja uprawomocniła się 2 maja 2014 r. W terminie 12 miesięcy od jej uprawomocnienia się R. P. uiścił należności objęte decyzją, wymienione w załączniku, lecz miał zaległości z tytułu składek za okres późniejszy niż wskazany w decyzji.

Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję, ponieważ uznał, że uzależnienie umorzenia zaległych składek określonych w decyzji od nieposiadania zaległości w opłacaniu składek bieżących z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej nie znajduje podstaw prawnych w ustawie abolicyjnej.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł organ rentowy, zarzucając naruszenie art. 1 ust. 10 i ust. 11 w związku z art. 1 ust. 13 pkt 2 ustawy abolicyjnej i wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku oraz oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 2 lutego 2017 r., oddalił apelację.

Na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego, Sąd Najwyższy wyrokiem z 6 listopada 2018 r., I UK 290/17 (LEX nr 2574444), uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego. Sąd Najwyższy stwierdził, że wskazanie w art. 1 ust. 10 ustawy abolicyjnej warunku nieposiadania na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1, składek niepodlegających umorzeniu, dotyczy także zaległości składkowych, które powstały po dniu wydania i uprawomocnienia się decyzji warunkowej, o której mowa w art 21 ust. 8 tej ustawy.

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Apelacyjny, wyrokiem z 9 maja 2019 r., zmienił zaskarżony apelacją wyrok Sądu Okręgowego z 1 grudnia 2015 r. i oddalił

odwołanie od decyzji organu rentowego z 24 czerwca 2015 r. odmawiającej umorzenia jego należności z tytułu składek.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że jest związany wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Wobec braku sporu między stronami co do tego, że w dniu wydania przez organ rentowy zaskarżonej decyzji z 24 czerwca 2015 r. ubezpieczony zalegał z zapłatą składek za okresy po wydaniu decyzji określającej warunki zwolnienia, należało uznać, że R. P. w dniu wydania przez organ rentowy decyzji posiadał zaległości z tytułu składek niepodlegających umorzeniu, a zatem decyzja odmawiająca umorzenia należności była prawidłowa. Musiało to prowadzić do zmiany zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenia odwołania. Sąd Apelacyjny odstąpił jednak od obciążania ubezpieczonego obowiązkiem zwrotu organowi rentowemu kosztów postępowania na podstawie z art 102 k.p.c.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z 9 maja 2019 r. wniósł pełnomocnik odwołującego się płatnika, zaskarżając wyrok w całości. Skargę oparto na podstawie naruszenia: 1) prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 1 ust. 8 w związku z art. 1 ust. 13 pkt 2 ustawy abolicyjnej, przez pominięcie, że decyzja warunkowa z 28 marca 2014 r. nie określała w swojej sentencji konkretnych kwot wymagających spłacenia w terminie 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji warunkowej, w tym nie przewidywała w sentencji konieczności zapłaty należności bieżących; 2) przepisów postępowania: (-) art. 398²⁰ w związku z art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 378 w związku z art. 382 k.p.c.; (-) art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 382 k.p.c.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, pełnomocnik skarżącego powołał się jej oczywistą zasadność oraz na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego: czy także decyzja warunkowa powinna określać kwotowo należności bieżące podlegające spłacie w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji warunkowej. Oczywista zasadność skargi miałyby, zdaniem skarżącego, polegać na rażącym naruszeniu przepisów postępowania przez pominięcie stanu faktycznego z dnia ponownego rozpoznawania sprawy. Taką okolicznością miałyby być fakt, że na dzień wydania zaskarżonego wyroku (9 maja 2019 r.) płatnik nie posiadał już zaległości składowych względem organu rentowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Według art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Zgodnie natomiast z art. 398²⁰ k.p.c. sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.

Skarżący uzasadnił wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania dwoma przesłankami – występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz oczywistą zasadnością skargi.

W judykaturze przyjmuje się, że sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie – wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Sformułowane zagadnienie powinno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941). Istotne zagadnienie prawne może odnosić się zarówno do prawa procesowego, jak i prawa materialnego. Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na

sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla którego rozwikłania dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639).

Zagadnienie sformułowane w skardze kasacyjnej jako potrzeba rozstrzygnięcia, czy decyzja warunkowa powinna określać kwotowo należności bieżące podlegające spłacie w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji warunkowej, nie może stanowić podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z kilku powodów.

Przede wszystkim w uzasadnieniu wniosku – wbrew przytoczonemu i utrwalonemu pogładowi judykatury – sformułowano jedynie opinię skarżącego, nie wykazując, że art. 1 ust. 8 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r., poz. 1551) nie podlega jednoznacznej interpretacji i budzi wątpliwości nie tylko u skarżącego, lecz także w orzecznictwie sądów. Nie przedstawiono tym bardziej argumentów, które prowadziłyby do rozbieżnych ocen prawnych.

Ponadto, Sąd Najwyższy kilkakrotnie wyjaśniał, że przedmiotem kontroli w postępowaniu dotyczącym decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 13 pkt 2 ustawy abolicyjnej nie może być prawidłowość wydania decyzji z art. 1 ust. 8 tej ustawy (por. postanowienie z 18 kwietnia 2018 r., III UZ 5/18, LEX nr 2497591; wyrok z 23 stycznia 2019 r., III UK 1/18, LEX nr 2609909). Na marginesie można natomiast wspomnieć, że w postanowieniu z 17 października 2017 r., II UZ 63/17 (LEX nr 2390742), Sąd Najwyższy wypowiedział się w przedmiocie „problemu” skonstruowanego we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, stwierdzając, że organ rentowy w decyzji warunkowej, wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy

abolicyjnej, powinien warunek ten określić przez wskazanie również kwot należności niepodlegających umorzeniu, przypadających do spłaty na datę złożenia wniosku. Organ rentowy nie może natomiast wskazać przyszłych zaległości z tytułu składek, które jeszcze nie powstały w chwili wydania decyzji. Płatnik składek, ubiegając się o umorzenie zaległości składowych, powinien jednak wiedzieć o konieczności uiszczania składek w terminie i nie doprowadzać do powstania kolejnych zaległości. Taki jest sens (*ratio legis*) ustawy abolicyjnej – umorzenie zaległości dotychczasowych pod warunkiem terminowego uiszczenia bieżących składek.

W obecnym stanie orzecznictwa Sądu Najwyższego nie można uznać, że sformułowane przez skarżącego zagadnienie jest istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Jako okoliczność uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał również oczywistą zasadność skargi. Powołanie się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności wyroku z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi kasacyjnej w rozumieniu art. 398³ § 1 k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437; z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli zatem przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” oraz przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego

oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). W judykaturze podkreśla się przy tym, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Ma to szczególne znaczenie w sytuacji, w której oczywista zasadność skargi kasacyjnej miałyby polegać na naruszeniu przepisów procesowych, ponieważ, zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący musi więc wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), że kształtowały lub współkształtowały (wadliwą) treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436)

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołano się na naruszenie art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 382 k.p.c. przez nieuwzględnienie stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy przed Sądem Apelacyjnym przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Jednocześnie odstąpiono od przeprowadzenia wyводу w tej kwestii, ograniczając się do stwierdzenia braku zaległości składkowych w chwili wydawania skarżonego wyroku. Należy jednak przywołać choćby wyrok Sądu Najwyższego z 9 maja 2019 r., I UK 60/18 (LEX nr 2692710), w którym przyjęto, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych obowiązuje zasada oceny prawidłowości decyzji

według stanu istniejącego w dacie jej wydania. Mimo że sąd ubezpieczeń społecznych rozpoznaje sprawę merytorycznie na nowo, to jednak jako organ kontrolny wobec organu rentowego ma obowiązek odniesienia się do stanu rzeczy istniejącego w dacie wydania decyzji. Z tej przyczyny obowiązująca w „klasycznym” procesie cywilnym reguła wyrażona w art. 316 § 1 k.p.c., zgodnie z którą sąd bierze pod uwagę stan rzeczy z chwili zamknięcia rozprawy, doznaje wyjątku w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, ze względu na jego szczególny, odwoławczy charakter. Prawdliwość (zgodność z prawem i zasadność) decyzji organu rentowego ocenia się na datę jej wydania. Wobec tego należało przyjąć, że skarżący nie wykazał, aby skarga była oczywiście uzasadniona.

Mając na uwadze przedstawione rozważania, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.